

Slovensko sa po prezidentských voľbách nezmení. Nový prezident však personifikuje protifiducovskú alternatívu. Aby sa však vytvorila a mala váhu, životnosť a perspektívu, treba nielen nesúhlasíť, ale aj čoraz aktívnejšie vystupovať. Spoločensko-politické realie Slovenska k tomu podistým poskytnú dostatok príležitostí.

Marián Hatala (1958)
je básnik, prekladateľ,
novinár, kritik,
stály spolupracovník Listů.

Jiří Svoboda

Obnovitelné zdroje a ztracené peníze

Fotovoltaický tunel je stále aktuální téma. Bohužel právě příčiny tohoto ekonomického neštěstí, které by naši společnost mělo přijít na téměř bilion Kč (to je polovina současného státního dluhu), se veřejnost z médií zatím nedozvěděla. Možná je to tím, že kdyby určité skutečnosti vyšly najevo a byla sjednána náprava, přišly by vlivně soukromé subjekty o stovky miliard korun. A to už je suma, kdy stojí za to postarat se o zametení pravdy pod koberec.

Státní podporu výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie (OZE) zavedl na popud EU zákon č. 180/2005 Sb., vytvořený podle vzoru obdobného zákona v Německu. Zákon byl postaven na podivném pojetí podpory výroby elektřiny z OZE, neboť dával tím vyšší podporu, čím neefektivněji lze elektřinu ze zdroje získat. Výši podpory zákon stanovil tak, že distribuční společnosti musí vyrobenou elektřinu povinně vykupovat a přitom za ni platit tak vysokou výkupní cenu, aby se investice do typizované elektrárny využívající konkrétní OZE zaplatila za 15 let. Tomu, kdo si postaví elektrárnu levněji nebo najde místo s lepšími podmínkami, než má elektrárna typizovaná, se investice vrátí dříve; v opačném případě později. Ruku na srdce, předpoklad patnáctileté návratnosti investice není pro pod-

nikání příliš zajímavý. Aby se podnikání vyplatilo, musely by se najít podmínky mnohem lepší, než odpovídá parametrům typizované elektrárny, což by asi nebyl příliš častý případ. Zákon se asi proto o podpoře podnikání v této oblasti ani slůvkem nezminil. To je docela pochopitelné, podnikání má smysl jen tehdy, pokud na ně společnost nemusí masivně doplácet a má z něj aspoň přiměřený užitek.

Zákon dal tedy zájemcům o budování elektráren jasná legitimní očekávání – patnáctiletou návratnost investice do typizované elektrárny. Touto formulací dal zákon i jasné legitimní očekávání zbytku společnosti – podpora je poměrně umírněná a nehrozí tudíž, že nastane překotné budování elektráren, které by musel zbytek společnosti formou povinného nákupu mnohonásobně dražší elektřiny bez reptání zaplatit (neboť tak praví zákon). Čeho jsme však byli svědky v letech následujících, zřejmě předčilo i nejčernější očekávání.

Výše zmíněný zákon, přijatý v roce 2005 za Paroubkovy vlády, uložil Energetickému regulačnímu úřadu (ERÚ) vytvořit prováděcí vyhlášku, jež definuje parametry typizovaných elektráren a určuje jejich aktuální hodnoty. Vyhláška v roce 2005 opravdu vznikla. Jenže se do ní podařilo propašovat ustanovení, které zásadně změnilo metodiku výpočtu výše

podpory a stanovilo ji například pro fotovoltaiku o téměř 30 % vyšší, než by to mělo podle zákona být. Tehdejší vedení ERÚ přidalo ve vyhlášce k zákonné podmínce patnáctileté návratnosti investice další podmínky, ty byly při stanovení výše podpory zohledněny, ale zákonem daná podmínka návratnosti za 15 let byla porušena (nebylo ji možné současně s přidáními podmínkami splnit). Pokud si ustanovení zákona a vyhlášky položíme vedle sebe, lehce zjistíme, že ať si zákon vyložíme (v rámci aplikace logiky a rozumu) jakkoli, metodiku z vyhlášky nikdy neobdržíme. Jinými slovy: metodiku vyhlášky nezískáme jako konkrétní možný výklad zákona. Tehdejší vedení ERÚ si svévolně přisvojilo moc zákonodárce, a jak se později ukázalo, rozhodujícím způsobem se podepsalo na zatím největším tunelu 21. století u nás (kam se hrabou dnešní tunely Blanka, S-karty, CASA, ProMoPro či nedávny tunel IPB). Přitom ERÚ zákon spoluvytvářel a jistě mohl odlišnou metodiku výpočtu podpory do zákona navrhnout a nechat ji zákonodárci schválit. To, že změna metodiky byla provedena vyhláškou několik měsíců po přijetí zákona v době, kdy se zákon ještě ani nestačil prakticky uplatnit, je přinejmenším podivuhodné. Stejně tak zarážející je i to, že na tomto postupu neshledalo před půl rokem Vrchní státní zastupitelství v Olomouci nic trestného, když reagovalo na trestní oznámení předsedkyně ERÚ Aleny Vitáskové na neznámého pachatele.

Podpora výroby elektřiny z OZE probíhala sice nezákonně, ale bez velké pohromy až do roku 2008, kdy začaly padat ceny fotovoltaických technologií. Pád cen ale nemohl ERÚ do nových výkupních cen řádně promítnout, neboť jiné ustanovení zákona znemožňovalo výkupní ceny dostatečně razantně snižovat. Účinek vysoko nastavených výkupních cen nezákonnou metodikou se sečetl s účinkem pádu cen technologií a ziskuchtivá fotovoltaická lobby se chytila své příležitosti. Po dlouhé dva roky se jí dařilo ovlivňovat vlády i zákonodárce, aby nebyl zákon novelizován a ERÚ bylo zamezeno řádně regulovat. Marné bylo v té době volání tehdejšího vedení ERÚ po co nejrychlejší novele zákona, jím zaseté sémě začalo žít vlastním životem a vyrostlo v té nejlepší živné půdě v mocnou obludu, důsledky jejíž nenasytlosti budeme všichni

pociťovat dalších 15 let. Obludu mohla ještě významně přibrzdit Fischerova vláda, kdyby na začátku svého funkčního období předložila parlamentu novelu zákona spočívající ve škrtnutí jediné věty omezující regulaci výkupních cen. Toto omezení regulace bylo od počátku nesmyslné a navíc vnášelo do zákona vnitřní rozpor. I bez omezení regulace by zákon garantoval návratnost investice, pokud by byl projekt dokončen do konce platnosti cenového rozhodnutí, které je vydáváno s asi měsíčním předstihem na kalendářní rok dopředu. Návratnost investice by tedy byla garantována, pokud by se technologie nakoupila v témže roce, jako by byla elektrárna uvedena do provozu. Fischerova vláda ale předložila novelu až o půl roku později, kdy už bylo všem jasné, že i rok 2010 bude vydán nenasytným fotovoltaikům v plen. V tom roce narostly závazky společnosti vůči fotovoltaikům, byť jen z části podložené zákonem, zhruba o dalších 600 miliard Kč. Tolik škody natropila jedna přebytečná věta v zákoně, která z něj nebyla včas odstraněna.

Zhruba poslední dva roky média situaci reflektují způsobem, který má přesvědčit veřejnost, že za vznik fotovoltaického tunelu vlastně nikdo nemůže (poslanci a vlády byli bezradní a situace nebyla potřebným změnám nakloněna). Také nás ujišťují, že jednou státem slíbené peníze (nikdo zatím neřekl, kým konkrétně slíbené) musí být fotovoltaikům vyplaceny. A když loni na podzim předsedkyně ERÚ Alena Vitásková v Otázkách Václava Moravce k nelibosti moderátora uvedla, že fotovoltaici mají dostat z kapes společnosti nad rámec zákona 165 miliard Kč, marně jsem doufal, že aspoň nezávislá média tuto informaci převezmou či nějak okomentují. Tak pozitivní zpráva od nejpovolanější osoby, že by společnost mohla ušetřit 165 miliard Kč, a nikdo se toho nechytne, ani novinář, ani politik před volbami?! Zajímavé, ne?

Člověk by si myslel, že když prezident Zeman těsně po svém zvolení hřímal v parlamentu nad fotovoltaickým tunelem, dotáhne akci aspoň k nějakému výsledku. Založil vyšetřovací komisi, ovšem ta po seznámení se se stavem věcí zcela zvadla. A také by někdo mohl očekávat, že Sdružení velkých odběratelů energie bude usilovat o koncepční nápravu ve stylu: dát fotovoltaikům jen to, co

jim podle zákona patří. Vždyť hlavně oni, velkoodběratelé elektřiny, musí platit miliardy Kč za OZE navíc. Jenže se ukázalo, že i takovému sdružení je bližší košile než kabát; vymohli si novelu zákona, která zafixuje příspěvek za spotřebovanou elektřinu na ještě skousnutelné výši a zbytek se fotovoltaikům zaplatí ze státního rozpočtu. A tak v roce 2014 zaplatíme bez mrknutí oka ze státního rozpočtu 18 miliard Kč na OZE a médiím či politikům ani to nestojí za krátký komentář. Jen ať už se proboha do toho dál nerýpe.

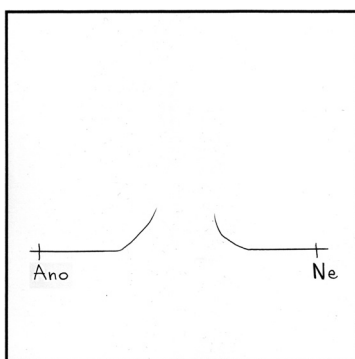
Zůstaňme optimisty a zkusme připustit, že by přece jen byl zájem fotovoltaický tunel řešit. Například tím, že se skupina zákonodárců, nějaká instituce či občan obrátí na soud, protože je důvodné podezření, že je porušováno legitimní očekávání společnosti platit za obnovitelné zdroje právě jen tolik, kolik stanovuje zákon. A necht' nastane, že příslušný soud zákon vyloží a zkonstatuje, že výše podpory byla nastavena příliš vysoko a „slíbená“ podpora je s ním v rozporu. Pak zřejmě opravdu nezbuďte než fotovoltaikům jejich zisky výrazně zkrátit a některé tím možná přivést i k bankrotu. Hlavně ty, které nutnost vše stihnout ještě v roce 2010 a vidina „státem garantovaného“ zbohatnutí vedla k přijetí řady nevýhodných smluv. Viděl bych v tom jakousi elementární spravedlnost. Fotovoltaický tunel utvářeli

právě ti, kterým nebylo proti mysli generovat svůj zisk na úkor mnohonásobně vyšších ztrát celé společnosti masivními investicemi do zcela neefektivních technologií. Proč by se tito lidé, co způsobili tak výrazné příkoří celé společnosti, měli nakonec smát? Necht' je tento od počátku nesmyslný podnik s obnovitelnými zdroji k pláči a poučením do budoucnosti pro všechny. A necht' se nestane precedentem pro další vývoj naší společnosti.

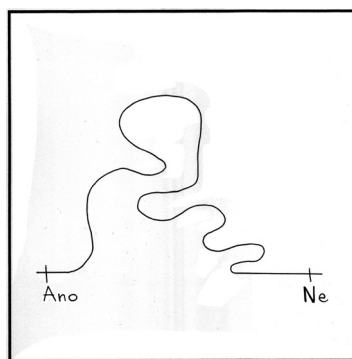
P. S. Podrobnou analýzu nepřístojností spojených s prováděním zákona č. 180/2005 Sb. naleznete v článku autora na Ekolistu: <http://ekolist.cz/cz/publicistika/nazory-a-komentare/jiri-svoboda-neblahy-konec-zakona-opodpore-vyroby-elektřiny-z-obnovitelných-zdroju-u-ustavního-soudu>.

Jiří Svoboda (1958)

vystudoval fyziku pevné fáze. Pracuje jako vědecký pracovník Ústavu fyziky materiálů AV ČR. Věnuje se především modelování termodynamických procesů. Soukromě se zabývá environmentální problematikou, zejména rentabilními způsoby úspor energie a otázkami životního prostředí a klimatu.

Příliš obecné referendum:
Ztratilo se téma otázky.

Lze zneplatnit referendum?
Ano, ale pouze v referendu.